

Rätt användning av skyddshandskar

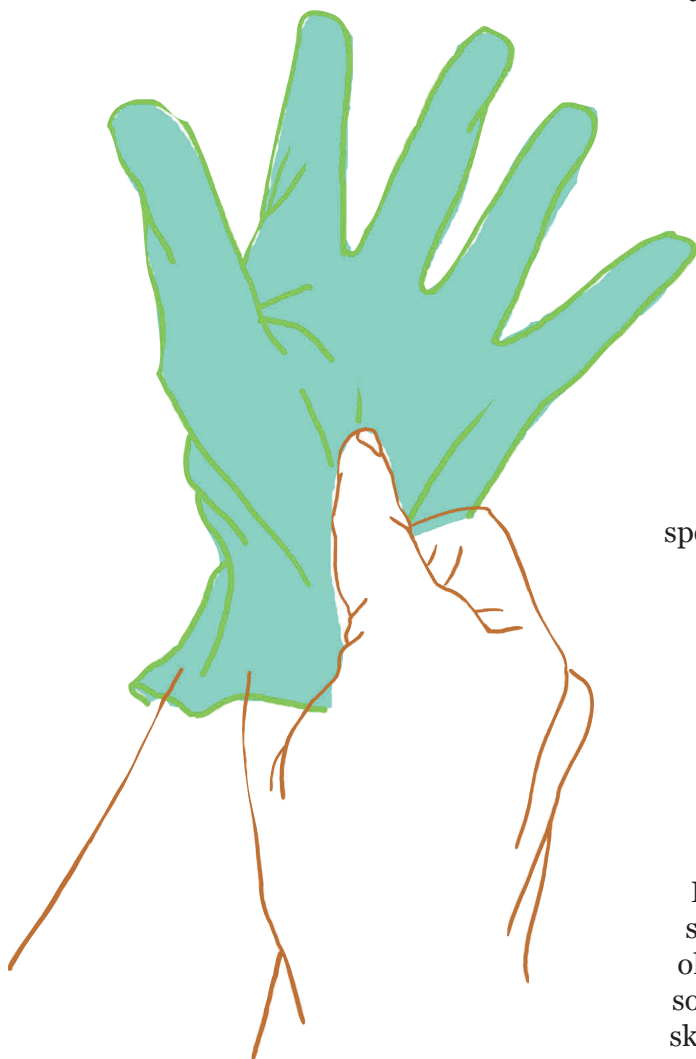

På Arbets- och miljömedicins patientmottagning möter vi många patienter som har fått handeksem på grund av sitt arbete. Orsaken är ofta ett arbete som innebär nötning, nedsmutsning, smitta eller kontakt med kemikalier, livsmedel, vatten och rengöringsmedel.

Bästa skyddet mot handeksem är handskar. När man väljer skyddshandskar är det viktigt att ta hänsyn till arbetets typ och vad handskarna ska skydda mot.

I detta faktablad tar vi upp vilka handskar som är lämpliga för olika arbeten. Faktabladet vänder sig till personal inom företagshälsovården, allmänläkare, hudläkare, skyddsombud, anställda inom riskyrken och patienter som drabbats av handeksem.

Handskar tillverkas av läder, tyg, plast och gummi samt i olika tjocklekar och modeller. Vid olika typer av våtarbete i hemmet och i arbetet – disk, matlagning, städning och fönsterputsning – kan man använda vanliga hushållshandskar. De bör vara av plast eller syntetgummi för att minska risken för gummiallergi.

Vid vårdarbete, läkemedelshantering, målning, bilreparationer eller annat smittfarligt eller smutsande arbete är det lämpligt att skydda händerna med enkla engångshandskar, för att slippa använda lösningsmedel och starka rengöringsmedel till handtvätt.

Arbete med mikroorganismer eller arbete som innebär risk för blodsmitta innebär att stor uppmärksamhet måste riktas på handskarnas kvalitet och hållbarhet. Tyngre arbete med mer slitage fordrar handskar med större motståndskraft, till exempel handskar av läder eller plastbelagd väv.

Vid torrt, nötande och smutsande arbete som trädgårdsarbete eller snickeriarbete kan man använda handskar som ger slitskydd men som inte är helt täta. Plastbelagda tyghandskar, grova bomullsvantar eller arbetshandskar av läder är bra val. Textilvantar med plastnoppor är ofta ett bra alternativ eftersom de inte är täta och ger ett bra grepp.

Arbete med vissa kemikalier kräver specialhandskar.

Barriärkrämer eller så kallade kemiska handskar ger inte ett fullständigt och varaktigt skydd mot kemikalier vilket ibland hävdas i reklamen.

Barriärkrämer kan däremot motverka kraftig nedsmutsning och på så sätt underlätta rengöring.

Arbetsmiljölagen

I arbetsmiljölagens andra kapitel § 7 står det: "Kan betryggande skydd mot ohälsa inte nås på annat sätt, skall personlig skyddsutrustning användas. Denna skall tillhandahållas genom arbetsgivarens försorg."

Undersök noga om arbetsmiljön kan förbättras så att arbetet kan utföras utan skyddshandskar. Finns det inte tekniska möjligheter att eliminera riskerna blir skyddshandskar ett nödvändigt komplement till andra åtgärder. Välj handskar av rätt material och med rätt skyddsegenskaper. Företagshälsovården bör kunna hjälpa till.

Tänk på att inte använda handskar vid maskiner med roterande eller rörliga detaljer där handsken kan fastna.

Biverkningar

Att använda skyddshandskar kan vara förknippat med en viss risk för biverkningar, men om råden nedan följs överväger fördelarna starkt.

Långvarig användning av handskar kan ge upphov till irritation i huden och kontakt-eksem. Gummihandskar av såväl natur- som syntetgummi innehåller kemikalier som kan ge kontaktallergi och kontakteksem.

Läderhandskar är oftast kromgarvade vilket kan orsaka eksem hos den som är allergisk mot krom. Handskar tillverkade av naturgummilatex (NGL) kan ge allergi med nässelutslag på händerna (latexallergi). I sin svåraste form kan detta leda till allergiska reaktioner som påverkar allmäntillståndet, så kallade anafylaktiska reaktioner.

Att tänka på

- Trasiga och smutsiga handskar ger inte något skydd utan ökar risken för hudskador.
- God passform är ofta viktig. Prova själv ut att handsken passar.
- Flergångshandskar ska vara personliga och skötas väl.
- Använd gärna underhandskar av bomull eller tunn smidig plast.
- Handskar av plast är oftast att föredra framför handskar i gummi, eftersom de är avsevärt mindre allergiframkallande.
- Undvik tvålrester och handkräm under handsken. Det kan orsaka allergi eller hudirritation och smutsa ner handsken.
- Vid långvarigt arbete kan torra, rena ombyteshandskar behövas.
- Handskar av naturgummilatex bör vara opudrade eftersom pudret kan överföra allergiframkallande ämnen till överkänsliga personer i omgivningen.
- Undvik handskar som är "antibakteriebehandlade" eftersom medlen kan vara allergiframkallande.
- Vissa handskar har begränsad hållbarhet och ska förvaras svalt och mörkt. Läs på förpackningen.
- Om du misstänker att du är överkänslig mot handskar – sök läkare för att få rätt diagnos.

Arbete	Skadlig exponering	Rekommenderad typ av handske
Byggnad, anläggning, reparation	hudnötning, cement, betong, trä, formoljor, kyla, nedsmutsning, svetsning, slipning	arbetshandskar av läder, kraftiga industrihandskar, specialhandskar
Frisör	hårfärg, lägningsvätskor, permanentvätskor, våtarbete	engångs av plast
Hushåll	våtarbete, rengöringsmedel	hushålls eller engångs av plast
Jordbruk, trädgård	hudnötning, nedsmutsning, bekämpningsmedel, våtarbete	arbetshandskar av läder eller tyg, engångs av plast
Laboratorium, kemiskteknisk industri, processindustri, läkemedelsindustri	våtarbete, kemikalier	engångs av plast, flergångs, syntetgummi, industrihandskar, specialhandskar
Livsmedel	våtarbete, kyla, skärskador, irriterande och allergiframkallande ämnen	engångs av plast, textilvantar, skärskydd
Målning	irriterande och allergiframkallande ämnen, nedsmutsning	engångs av plast, textilvantar
Postsortering, lagerarbete	hudnötning, nedsmutsning	textilvantar med plastnoppor
Tandvård	våtarbete, blodsmitta, irriterande och allergiframkallande ämnen (se härdplast)	engångs av PVC, plastlaminat, nitril, naturgummilates, bomulls- eller plasthandskar under
Tryckeri	färg, akrylater (se härdplast nedan), lösningsmedel	engångs av plast, specialhandskar, plastlaminat
Verkstad	olja, lösningsmedel, skärvätskor, nedsmutsning, hudnötning, vibrationer, svetsning	engångs av plast, textilvantar, läder, flergångs av plast eller gummi, specialhandskar
Vård	våtarbete, desinfektionsmedel, läkemedel, blodsmitta, cytostatika	engångs av plast eller gummi, flergångs av plast eller gummi, specialhandskar (Silver shield®/4H®, dubbla handskar)

Övrigt		
Handsvett	ofta svårt med handskar	bomullsvantar under, korta pass med handskar
Härdplast (epoxi, akrylat, bencement, isocyanater)	ohärdat material är starkt allergiframkallande, tränger snabbt igenom vanliga handskar	plastlaminat (Silver shield®/4H®, Barrier®), dubbla handskar
Kromallergi	vanliga läderhandskar är oftast kromgarvade	vegetabiliskt garvade

undersökningshandskar

laboratoriehandskar

arbetshandskar

hushållshandskar

operationshandskar

industrihandskar

Gummi (elastomerer)			
Naturgummi	latex, naturgummilatem, NGL	engångs	
		flergångs	
Syntetgummi	Kloropren (Neopren®)	engångs	
	Kloropren (Baypren®)	flergångs	
	Fluorgummi (Viton®)	flergångs	
	Nitrilgummi	engångs	
	Nitrilgummi	flergångs	
	Butylgummi		
	Styren-butadien (Elastyren®)		
Läder	Kromgarvat, vegetabiliskt garvat		
Textil	Nylon		
	Bomull		
	Kevlar	skär- och värmeskydd	
Metall	Titan, rostfritt stål	brynjehandskar, skärskydd	
Plast			
Doppade, formade handskar	vinyl, polyvinylklorid, PVC	engångs	
		flergångs	
	polyvinylalkohol, PVA	flergångs	
Svetsade foliehandskar	eten, polyeten, polyetylen, PE		
	eten-copolymer (Medett®)		
	flerskiktfilm (Silver shield®/4H®, Barrier®)		

Mer information

Arbetsmiljölagen, www.av.se.

Arbetarskyddsstyrelsens föfattningssamling, www.av.se: Användning av personlig skyddsutrustning (AFS 2001:3), Utförande av personlig skyddsutrustning (AFS 1996:7).

Personlig skyddsutrustning. Arbetsmiljöverket, www.av.se.

Video med häfte: En handfull råd – för händer i utsatta yrken. Arbets- och miljömedicin, 200 kr.

www.folkhalsoguiden.se, camm@sll.se.

Handboken – hudbesvär i sjukvården. Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap, www.fas.forskning.se.

Tips på inköpsställen av handskar: apotek, järnaffärer med arbetarskyddsmaterial, specialbutiker för arbetarskydd, varuhus.

Författare: Marie-Louise Lind, yrkeshygieniker

